

EDITORIAL

Marxismus a literární věda — rozporné spojení

Spojení marxismu a literární vědy je rozporné hned několikanásobně. Třebaže marxismus vyšel z kritické tradice modernity, do níž sám náleží, jeho ideologická forma se stala diskurzivním základem mocenské hegemonie sovětského typu, která historicky ztroskotala. Marx ani Engels navíc nikdy nedospěli k souvislé formulaci estetické či literárněteoretické koncepce, Lifšicův pokus o filozofickou systemizaci Marxových názorů na umění byl učiněn až ex post. Proto je poměrně obtížné hovořit o literárněvědném marxismu v jednotném čísle, jako by šlo o jasně ohraničený bezrozporný předmět, poklidně čekající na naše poznání. Marxismus totiž byl a dosud je — mimo jiné — spor, zhusťta spor se sebou samým. Připomenutí živých (a opakujme: hluboce rozporných) dějin marxismu jakožto nepominutelné součásti (nejen českého) literárněvědného myšlení, představovalo jednu z hlavních pohnutek uspořádání tematického čísla *České literatury*. Obsah čísla byl přitom strukturován tak, aby nedominovala rekonstrukce (historické ohlžení) a aby byly představeny rovněž současné podoby literárněvědného marxismu, jeho současná tázání a současná metodologická relevance.

Rubriku studií tvoří trojice textů, odlišujících se metodologicky i žánrově. Vstupní, teoreticko-historická studie Josepha Grim Feinberga „Básník a lid. Bedřich Václavek mezi literaturou a folklorem“ se vrací k uvažování meziválečného marxisty Bedřicha Václavka, před rokem 1989 hojně reflektovaného; autor v ní řeší vztah mezi literárněkritickou a folkloristickou částí jeho díla. Petr Andreas si ve své materiálově bohaté stati „Celkem značně uklidněn a s chutí do nové práce. Ladislav Štoll v období Pražského jara a rané konsolidace“ všimá spíše politicko-ideologických a biografických aspektů Štollova vystupování v období takzvané demokratizace a rané normalizace. Teoreticky a interpretačně zaměřená studie Romana Kandy „Subjekty a fragmenty. K teoretizaci a interpretaci literárního postmodernismu“ vychází z aktuálního problému postmodernismu v české literatuře; prózy Emila Hakla a Václava Kahudy jsou v ní interpretovány na pozadí koncepce Fredrika Jamesona.

Zmíněným biografickým aspektům se přirozeně nevyhýbá ani rozhovor čísla „Navázat na pozitivní tradici šedesátých let. S Josefem Zumrem o marxismu, filozofii a literatuře“. Rozhovor s tímto filozofem, estetikem, literárním teoretikem, editorem a překladatelem, dlouholetým pracovníkem Filozofické-

ho ústavu AV ČR, vedli Roman Kanda a Jan Mervart. Zumr patří ke klíčovým osobnostem poválečného marxistického i strukturalistického myšlení, znal se s předními reprezentanty intelektuální a literární scény (Karlem Kosíkem, Robertem Kalivodou, Janem Patočkou či Bohumilem Hrabalem) a svým působením pozitivně ovlivnil a stále ovlivňuje vědce různých generací.

Rubriku Rozhledy zastupuje přehledový text polské badatelky Katarzyny Chmielewské z varšavského Institutu Badań Literackich Polské akademie věd „Marxismus bez marxismu. Poznámky k literární vědě a humanistice v současném Polsku“, jehož záměrně paradoxní titul poukazuje na postavení marxismu v polských humanitních vědách po roce 1989; autorka však referuje i o předchozím období (tj. před rokem 1989).

Recenze obsahují kritické pohledy na původní domácí, překladovou nebo zahraniční knižní produkci tematizující marxismus v literární vědě, kulturní materialismus či komunistickou kulturní politiku. V rubrice Anotace, kronika a glosy pak čtenářky a čtenáři naleznou informace o probíhajících projektech, uskutečněných akcích (například mezinárodních konferencích) a podobně, dokládajících, že marxismus svou už několikrát ohlašovanou smrt úspěšně přežil.

Marxistické nebo marxismem inspirované (literárněvědné a estetické) myšlení představujeme na stránkách *České literatury* takto obsáhle vůbec poprvé od roku 1989. Naším cílem zdaleka nebylo jen připomenutí vědecké legitimacy marxistického teoretického názoru (která mimochodem nebyla na Západě zpochybněna), nýbrž především nastínění jeho šíře — od historické retrospektivy k aktuálním tématům — i jeho vnitřní plurality, na rozdíl od monologičnosti, která je vlastní ideologiím různých denominací.

Roman Kanda